

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TOIMINTAOHJELMA

Yhteinen ote
– alkoholi-, huume- ja
rahapelihaittojen sekä
tupakoinnin vähentämiseen

Alkoholien aiheuttamia kuolemia on yli 40 % enemmän ja maksasairauskuolemia yli 100 % enemmän kuin 20 vuotta sitten.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä – vahva perusta

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä yhdistää alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma tukee lain toimeenpanoa.

Tavoitteena on:

- edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa
- varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset koko maassa
- tukea erityisesti kuntien ja alueiden työn kehittämistä ja tehostamista.

*Tupakointi on edelleen
yksi suurimmista
väestöryhmien terveyseroja
aiheuttavista tekijöistä.*

Haittakuormaa voidaan keventää

Alkoholista, tupakasta, huumausaineista ja rahapelaamisesta aiheutuu terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja, jotka kohdistuvat niin käyttäjiin itseensä, heidän läheisiinsä, muihin ihmisiin kuin koko yhteiskuntaankin. Pelkästään välittömät haittakustannukset julkiselle sektorille alkoholin, tupakan ja huumausaineiden osalta ovat alle kaksi miljardia euroa. Lisäksi kustannuksia tulee rahapelihaitoista, joiden kustannuksia ei ole vielä arvioitu.

Toimivilla kysyntään ja tarjontaan vaikuttavilla menetelmillä kustannuksia ja haittoja voidaan vähentää. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan on koottu tietoa tutkituista menetelmistä ja yhteistyön mahdollisuuksista työn suunnittelun ja toteuttamisen tueksi.

Yhteistyö tekee ehkäisevästä päihdetyöstä kattavaa

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille. Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan sekä yksilöön, lähipiiriin ja paikallisyhteisöön että koko yhteiskuntaan. Työtä tehdään osana politiikkaa, sosiaali- ja terveystaloudessa, työpaikoilla, oppilaitoksissa sekä erilaisissa vapaa-ajan ympäristöissä. Ehkäisevä päihdetyö on myös jokaisen kuntalaisen asia.

Yhdessä voimme onnistua:

- Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ehkäisevää päihdetyötä.
- Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää valtakunnallisesti.
- Valvira vastaa alkoholin vähittäismyyntin, anniskelun, mainonnan ja myyninedistämisen valvonnasta sekä tupakkatuotteiden myyntiä ja mainontaa sekä toimijoiden omavalvontaa koskevasta ohjeistuksesta.
- Poliisihallitus vastaa rahapelitoiminnan markkinoinnin valvonnasta ja ohjeistuksesta sekä rahapelitoimintaan liittyvästä neuvonnasta, ohjauksesta, tiedottamisesta ja kouluttamisesta.

*Jotain huumausainetta
elämänsä aikana käyttäneiden
osuus on kolminkertaistunut
viimeisen 20 vuoden aikana.*

*Oma tai läheisen
rahapeliongelma koskettaa
useita satoja tuhansia
suomalaisia vuosittain.*

- Aluehallintoviranomaiset tukevat ja ohjaavat kuntien työtä sekä valvovat vastuullista alkoholin myyntiä ja anniskelua.
- Kunnissa tehdään tietoon perustuvaa, suunnitelmallista ja monialaista ehkäisevää päihdetyötä.
- Paikalliset elinkeinotoimijat etenkin vähittäismyynnissä ja ravintoloissa osallistuvat haittojen ehkäisyyn edistämällä vastuullista anniskelua ja ikärajavaltontaa osana omaa valvontaa ja muuta yhteistyötä.
- Järjestöt ja muut yleishyödylliset yhteisöt tukevat toimintaa valtakunnallisesti ja alueilla yhteistyökumppaneina.
- Kuntalainen osallistuu.

Tulevaisuudessa myös maakuntien tehtäviin kuuluu ehkäisevän päihdetyön toteuttaminen ja tukeminen.

Toimintaohjelma lain käyttöohjeena

Toimintaohjelmaan on valittu kuusi painopistettä, joiden tavoitteena on tehdä ehkäisevästä päihdetyöstä kattavampaa, vaikuttavampaa ja kustannustehokasta. Painopisteiden toteuttamiseksi toimintaohjelma nostaa esille ehkäisevän päihdetyön kehittämiskohteita.

Kuusi painopistettä viitoittavat ehkäisevää päihdetyötä

- 1 Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa.**
 - Kunnat ja alueet ehkäisevät alkoholin, tupakka-
tuotteiden, huumausaineiden ja rahapelaamisen
haittoja kysyntään ja saatavuuteen vaikuttavilla
keinoilla.
 - Yhteistyötä tehdään paikallisella, alueellisella ja
valtakunnallisella tasolla.
- 2 Haitoista viestitään tutkittuun tietoon
perustuen yksilöiden ja yhteisöjen valintojen
sekä sosiaali- ja terveystieteiden tueksi.**
 - Väestön tietoisuus alkoholin, tupakkatuotteiden,
huumausaineiden ja rahapelaamisen haitoista ja
riskeistä sekä niiden ehkäisemisen keinoista lisääntyy.
 - Viestintä tukee kysyntää ja saatavuutta sääteleviä
toimia sekä sosiaali- ja terveystieteiden
päätoimintakenttää päihde-, tupakka- ja rahapelihaittojen
vähentämiseksi.

3 Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan sekä tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa.

- Alkoholin riskikäyttöä ja huumeiden käyttöä, tupakointia ja haitallista rahapelaamista vähennetään käyttämällä systemaattisesti lyhytneuvontaa.
- Muita varhaisen avun menetelmiä tarjotaan käyttäjille ja heidän läheisilleen.
- Etsivää työtä lisätään palvelujen ulkopuolelle jäävien löytämiseksi.

4 Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapeli politiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä.

- Alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitettyä Pakka-toimintamallia toteuttavien kuntien ja alueiden määrä lisääntyy.
- Viranomaisten, elinkeinon ja muiden toimijoiden yhteistyö laissa määriteltujen ikärajojen ja päihtyneille anniskelun noudattamiseksi laajenee.
- Ikärajavaivattavien tuotteiden saatavuus alaikäisille vähenee ja humalajuomisesta aiheutuvat haitat vähenevät.

5 Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä.

- Ehkäisevää päihdetyötä tehdään yhteistyössä, suunnitelmallisesti ja kohdennetusti eri-ikäisten ihmisten arkiympäristöissä (varhaiskasvatuspaikat, oppilaitokset, työyhteisöt, vapaa-ajan ympäristöt).

6 Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista.

- Päihdehaittojen ehkäisyn menetelmät ovat osa ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutusta.
- Ammattilaiset hyödyntävät ehkäisevän päihdetyön materiaaleja ja koulutuksia osana työtään.

Alkoholin ja huumeiden käytön, tupakoinnin sekä rahapelaamisen aiheuttamiin ongelmiin ei ole yksinkertaisia tai helppoja ratkaisuja. Yhteisellä otteella saamme parempia tuloksia ja voimme vaikuttaa kokonaisvaltaisemmin.

[www.thl.fi/
alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet](http://www.thl.fi/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet)

- Ehkäisevä päihdetyö
– päihteiden aiheuttamien haittojen ennaltaehkäiseminen ja vähentäminen
- Alkoholi – alkoholin kulutus, juomatavat ja sosiaaliset ja terveydelliset haittavaikutukset
- Tupakka – tupakointi ja tupakoimattomuuden edistäminen
- Rahapelit – rahapelihaitat, ongelmapelaaminen sekä niiden ehkäisy ja hoito
- Huumeet – huumeiden käyttö ja käyttötavat sekä sosiaaliset ja terveydelliset haittavaikutukset

**Laki ehkäisevän päihdetyön
järjestämisestä 523/2015**

E H K Ä I S E V Ä N
P Ä I H D E T Y Ö N
T O I M I N T A O H J E L M A

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS